

foto: Jan den Ouden

Hans Jansen, van student-assistent tot universitair docent

— Pieter Schmidt

Zomer 2008: Hans Jansen gaat met pensioen. Na dertig jaar werken aan Wageningen Universiteit en haar voor- gangers stopt hij ermee. Hij heeft dus dertig jaargangen studenten aan zich voorbij zien trekken. Reden voor een gesprek.

In de zestiger jaren begon hij als student-assistent bij de Landbouw Hogeschool. Na een tussenstation bij Staatsbosbeheer is Hans Jansen in 1978 benoemd bij de vakgroep Boshuishoudkunde, in de negentiger jaren opgegaan in de vakgroep Bosbouw en in 2000

afgesplitst als de leerstoelgroep Bosbeleid en Bosbeheer. In 2001 is hij overgestapt naar de leerstoelgroep Bosecologie en Bosbeheer. In deze naamsveranderingen weerspiegelt zich de continue verandering aan de WUR. Ook Jansen heeft dat ondervonden.

Hij werd aangesteld op een taakomschrijving 'kwantificering van de welvaartswerkingen van het bos'. Hij is er nooit aan toegekomen, het toeval drong hem in de richting 'wiskunde binnen de bosbouw', een samengaan van (delen van) houtmeetkunde, bosinventarisatie, groei- en productieleer en kap- en verjongingsregeling. Motto: 'Meten is weten en hoe goed weet je dat dan?' Bij de veranderingen in

▲ Hans Jansen in het bos te midden (letterlijk nemen, 14de van links en van rechts) van practicumstudenten.

studierichtingen in de loop der jaren is dit vakgebied teruggedrongen tot 10 procent van de oorspronkelijke omvang. Is dat bij de algemene verschuiving van een op beheer gerichte opleiding naar een meer wetenschappelijke niet wat eigenaardig? "Ja, maar toch is bijvoorbeeld het studentenonderzoek erg in kwaliteit verbeterd. Vroeger werd aan de toekomstige ingenieur veel theoretische achtergrond gedoceerd, maar hij deed er niets mee. Nu worden er een paar kernbegrippen gedoceerd en krijgen de studenten een dik receptenboek statistiek. Er is veel aandacht voor het stellen van de juiste onderzoeksvraag en daarna de keuze van de methodiek, inclusief de statistiek. Resultaat: het onderzoek en de statistische uitwerking is veel beter.

Mocht een student er niet uitkomen en moet hij wat buiten het boekje om doen, dan komt hij met betere, met gerichtere vragen. Het leerproces - en daar gaat het om - verloopt beter.”

Is het vakgebied veranderd? “De basisprincipes van bosinventarisatie niet”, vindt Jansen. “Op het gebied van remote sensing en GIS wel, maar verder niet essentieel. De computer heeft wel veel zaken vergemakkelijkt, maar geautomatiseerde opnameapparatuur gebruiken we bij de practica niet. Bij die practica is overigens de reductie in omvang veel minder, maar tot de helft. Bij die opnameapparatuur gaan de ontwikkelingen zo snel, dat we pakweg om de drie jaar alles zouden moeten vervangen. Die kosten kunnen we niet dragen. Overigens zie je wel dat er een verschuiving heeft plaatsgevonden, van het meten van hout naar het meten van allerlei ecologische en sociologische waarden: licht, nutriënten, strooisel, zijn belangrijk om het groeiproces in bossen te begrijpen en daar zijn andere ‘producten’ bijgekomen als kilogram havik per vierkante kilometer, aantal recreanten. Het aantal kubieke meters hout is relatief minder belangrijk geworden.”

Jansen heeft zich altijd geïnteresseerd voor het curriculum Bosbouw, al sinds het eind van de zestiger jaren toen zijn interviewer van nu hem als studentlid lubde voor de Docenten-Studenten-Afgestudeerdencommissie die zich in de maatschappelijke bewegingen van na 1968 gezamenlijk over een nieuwe opzet van het bosbouwprogramma boog. In de jaren negentig heeft hij samen met Hank Bartelink de nieuwe richting Bos- en Natuurbeheer opgebouwd, ook dit passend in de maatschappelijke veranderingen in die jaren. Lang heeft hij zich beziggehouden met het adviseren van studenten. “Welk pakket, welke vakken maar vooral ook als middelsman tussen studenten en docenten als er iets mis ging. Zoeken naar oplossingen, op basis van begrip voor de problemen van de studenten. Mooi werk!”

Hij heeft de laatste 10 jaar alleen maar onderwijs gegeven en studenten geadviseerd. Geen onderzoek gedaan. Over een deel van het onderzoek maakt hij zich ernstige zorgen: “Het geldt misschien specifiek voor bosbouw, met zijn langjarige ontwikkelingen van het bos, maar het geldt ook elders: het Utrechts herbarium wordt opgeheven. De huidige methode

van onderzoeksfinanciering is gericht op de korte termijn, drie, vier, maximaal zes jaar. Langlopend onderzoek als dunningsonderzoek, herkomstonderzoek, maar ook onderzoek aan mengingen - en daar zijn we nu in de bosbouw en in het natuurbeheer juist mee bezig - vergt jaren, decennia. Oude proefvelden zouden in stand gehouden moeten worden en regelmatig gemeten. Ze leveren ook antwoorden op actuele, nu opkomende vragen. Dit probleem speelt niet alleen in Nederland maar is wereldwijd.” En het geldt niet alleen voor de universiteit, maar en misschien nog wel in sterkere mate voor instituten als Alterra. “Zouden er over zes jaar nog fondsen beschikbaar zijn voor het bosreservatenonderzoek?”, vraagt Jansen zich af.

Acht jaar geleden zijn de vakgroepen Bosbouw verhuisd van Hinkeloord naar Alterra. Een van de redenen was onderlinge samenwerking tussen medewerkers van Wageningen Universiteit en van de Dienst Landbouwkundig Onderzoek. Is daar wat van terecht gekomen? Hans Jansen vindt van wel, maar het is niet alleen maar rozengeur en maneschijn. Op persoonlijke basis is er wel wat tot stand gekomen. Een half jaar geleden bijvoorbeeld is het boekje over lindes uitgekomen, en dat is ontstaan door persoonlijke contacten. Daar werkt het wel. Daarom is het erg jammer dat de kantine is wegbezuinigd. Op projectbasis gaat het veel stroever. Cultuur en regels zijn nog te verschillend. Ook zijn de twee instituten (WU en DLO), ondanks het feit dat ze in een holding (WUR) zitten, nog te vaak elkaars concurrenten.”

Wat gaat hij na de zomer doen? Jansen had nog graag doorgewerkt. Ondanks alle mooie woorden van de politiek, lukt dat niet. Hij gaat zich nu bezig houden met het ontsluiten van oude gegevensbestanden van Hinkeloord. “Oude proeven als de douglassparherkomstproeven uit 1924 en de dunningsproeven van Becking uit de veertiger jaren. Nogmaals, ze kunnen veel informatie leveren, ook over actuele problematiek. Niet alles is - helaas - toegankelijk via de computer en niet alles is - helaas, helaas - netjes opgetekend in boekjes.” Uitpluizen dus, iets wat hij een bosbouwleven lang al gedaan heeft. Vaak zou een hermeting ook nuttig zijn.

◆
Pieter Schmidt, ineke_schmidt@hetnet.nl

Die nare haren van de eikenprocessierups

Hoe de microhaartjes onschadelijk te maken na het opzuigen van rupsen(nesten)

— Joop Spijker, Alterra

De eikenprocessierups is sinds de jaren negentig een vaste verschijning in Nederland. Oprukkend vanuit het zuiden, heeft de soort zich nu definitief gevestigd in het zuiden en midden van het land en is bezig met een opmars naar het noorden en westen. De natuurkalender verwacht dat de soort zich rond 2020 in heel Nederland zal hebben gevestigd (www.natuurkalender.nl). Bij het wegzuigen van rupsen en nesten naar een mesttank en het afvoeren van het afval is het van belang te zorgen dat de microharen niet vrijkomen. De haren kunnen namelijk nog zeker vijf jaar lang ernstige irritatie veroorzaken. Afzuigen en ter plekke verbranden is een goed alternatief, blijkt uit onderzoek van Alterra.

De plaagdruk van de eikenprocessierups blijkt van jaar tot jaar en regio tot regio sterk te wisselen. Een hoge plaagdruk kan vooral optreden in gebieden met laanvormige eikenbeplantingen zonder aangroei. In een vroegtijdig stadium kunnen plagen bestreden worden door een laan te behandelen met een biologisch middel met als werkzame stof *Bacillus thuringiensis*. Hierdoor